

xement. Tanmateix, en la lenta i complicada esfera política de presa de decisions i posterior execució d'aquestes, que la pròpia Butler impugna en alguns dels seus assaigs, és possible que els mateixos que primer tiren endavant una petició, allora la qüestionin i es facin enrere? No hi ha dubte que les nostres categories bàsiques es poden ampliar i cal fer-ho per tal que siguin més inclusives (p. 223). Però mentre no arriben canvis per a aquests gèneres «dissidents», parts importants de la societat són, fins a cert punt, oblidades o deixades de banda, com a

mínim de la masculina. És possible que el feminisme no parteixi del principi de dominació estructural de les dones, i hi inclogui totes les formes a través de les quals les dones pateixen discriminació? És pot definir aquesta posició com a «heterosexista»?

Dina Vaiou

National Technical University
of Athens

Department of Regional Planning
and Urbanism
divaiou@central.ntua.gr

KATZ, Cindi (2004).

Growing up global. Economic restructuring and children's everyday lives.

Minneapolis: University of Minnesota Press, 311 p.

ISBN-0-8166-4210-9

En aquesta obra, la geògrafa nord-americana Cindi Katz ens ofereix un magnífic treball que connecta línies de recerca diferents, com ara els estudis sobre desenvolupament, la geografia de la infància o els efectes de la mundialització. De fet, es tracta de tres temes que l'autora, catedràtica de Geografia la City University of New York, ha desenvolupat en altres publicacions seves, atès que ja fa temps que treballa en tots aquests àmbits, combinant les aportacions teòriques amb els estudis de cas.

A Catalunya, vam tenir l'oportunitat d'escoltar Cindi Katz quan la Societat Catalana de Geografia va acollir una conferència de l'autora el 1999 (www.scg.iec.cat), moment en què va avançar algun dels aspectes que ara ha desenvolupat de manera molt més àmplia en el llibre que presentem. Aquesta va ser una bona oportunitat per conèixer-la, sobretot tenint en compte que disposem d'escasses publicacions seves en català o en castellà (Smith i Katz, 2000; Katz, 2006).

Amb l'obra *Growing up global. Economic restructuring and children's everyday*

lives, Cindi Katz es planteja estudiar els efectes desintegradors del desenvolupament a diferents escales i llocs. Pretén examinar els processos de desenvolupament a través de la perspectiva de les vides dels infants. Per fer-ho, realitza un estudi etnogràfic longitudinal (1980-1995) amb infants del Sudan rural i puntualment utilitza també la seva experiència de recerca amb infants del barri de Harlem de Nova York per mostrar-nos com els canvis de la reestructuració econòmica global han transformat semblantment les vides quotidianes dels infants i els adolescents i els seus projectes de futur. En tots dos entorns, hi detecta processos simultanis de desadaptació o de desespecialització dels joves de cara a la seva incorporació al mercat laboral. En un cas, com a conseqüència del pas d'una societat agrícola a una societat industrial i, en l'altre cas, com a resultat del pas d'una societat industrial a una societat postindustrial.

El llibre s'estructura en quatre parts dividides en dos o tres capítols cadascuna, fins a un total de nou capítols prece-

dits d'un prefaci. Acaba amb un apèndix estadístic, un glossari de mots àrabs utilitzats en el text, un capítol de notes, les referències bibliogràfiques citades, un índex de conceptes i uns agraïments ben amplis i detallats.

La primera part del llibre està dedicada a donar a conèixer als lectors amb força detall el context en el qual es desenvolupa la recerca principal. Ens transporta a un poble del Sudan, al qual dona el nom fictici de Howa, i ens explica com hi transcorre la vida quotidiana al llarg del dia (matí, migdia, vespre) i, molt especialment, la vida quotidiana dels infants en aquest context. El text escrit és molt àgil i clar, però, a més, té la gràcia que es complementa de forma molt encertada amb mapes i fotografies que constitueixen un gran ajut per prendre consciència de l'entorn en què es desenvolupa la recerca. A través d'aquest relat, l'autora també vol cridar la nostra atenció sobre la importància de l'adquisició del coneixement ambiental com un element central del procés de socialització dels infants; no oblidem que estem parlant d'un entorn rural i agrícola, on aquest coneixement esdevé fonamental per tirar endavant l'explotació dels recursos productius. A una altra escala temporal, també s'hi explica detalladament com un gran projecte de modernització agrícola, implantat pel govern estatal a la zona des de la dècada de 1970, ha transformat l'economia local, que ha passat de la producció per a l'autoconsum a la producció per a l'intercanvi. Ens mostra com aquest procés de canvi ha afectat el nivell socioeconòmic de les famílies i les relacions de classe. Finalment, també fa que ens fixem en les conseqüències ecològiques del projecte agrícola a nivell dels recursos locals, la vida quotidiana i les dinàmiques del treball, en definitiva, com un projecte productiu ha transformat també la cultura i la política local.

La segona part porta per títol el que podríem dir que és el concepte clau del

llibre: reproducció social. És, per tant, la part central, la més àmplia, aquella a la qual dedica més pàgines, prop d'un centenar. En primer lloc, l'autora presenta, de forma força detallada, el paper del joc i el treball en la vida dels infants de Howa. Tasques com ara l'aprovisionament d'aigua o la recollida de llenya per la família són activitats quotidianes dels infants. Malgrat que, en la major part d'Àfrica, aquestes són activitats que fonamentalment desenvolupen les dones amb l'ajut de les criatures, a les zones d'influència islàmica del Sudan la presència pública menor de les dones fa que la major part d'aquestes tasques es derivin cap a la infància. Katz calcula que, en aquest estudi de cas concret, els infants i els adolescents són els responsables de carretejar el 80% de l'aigua i el 65% de la llenya consumida diàriament a casa seva. L'edat i el gènere incideixen en la distribució d'aquestes responsabilitats, de manera que més aviat són les nenes, i sobretot les germanes més grans, les que se'n fan càrrec. Uns altres àmbits en què els infants treballen són l'activitat agrícola i la recol·lecció de fruits silvestres. És interessant veure com l'autora es fixa en la manera com totes aquestes activitats, que són indubtablement feina, estan estretament lligades al joc desenvolupat pels infants, fins al punt que de vegades els costa distingir quan treballen i quan juguen. Ara bé, el que realment interessa a l'autora és estudiar el procés de producció i intercanvi de coneixements, és a dir, l'aprenentatge del qual participen els infants a través de les activitats quotidianes, des de la llar fins a les estructures de l'educació formal. Es fixa en la manera com aquests aspectes també s'han vist afectats per la implantació del projecte agrícola: l'escola ha intensificat el seu paper i els nivells d'escolarització han augmentat. L'estudi d'aquests aspectes es fa incorporant una perspectiva de gènere, mostrant com aquest aprenentatge està *genderitzat* i es fa ressò dels rols de gènere

re i de les divisions sexuals del treball. Finalment, en el tercer capítol d'aquesta segona part, l'autora hi aborda els canvis en les relacions entre producció i reproducció social i en la producció i l'intercanvi de coneixement, la desespecialització del jovent i les respostes donades a aquests canvis en un context (el del projecte) en el qual els diners han entrat a formar part de la comunitat i, per tant, la comercialització i la monetarització ara formen part de la vida quotidiana del poble. La conclusió és que aquests canvis han desestabilitzat les llars com a llocs de producció i de reproducció.

A la tercera part del llibre, s'hi palesa el canvi d'escala i de context geogràfic en un salt mortal que traspasa continents i oceans per portar-nos a un altre estudi de cas treballat per l'autora a la ciutat de Nova York. A través de la metàfora del desplaçament, ens parla de com la globalització de l'economia, els canvis en la reproducció social i, concretament, la desespecialització del jovent, converteixen en comuns i simultanis processos que s'esdevenen en llocs tan distants i diferents com el Sudan i els Estats Units d'Amèrica. En tots dos llocs, els infants i els joves es veuen desplaçats del que havia estat el projecte de futur per a les generacions precedents. Val a dir que aquest agosarat exercici s'acompleix amb èxit, sense que es vegi forçat, s'aprecien clarament els ponts de continuïtat i realment la comparació ajuda a fer-se càrrec de la intensitat i les conseqüències del procés de transformació de la societat sudanesa objecte d'estudi.

Finalment, la darrera part del llibre està dedicada a les reflexions teòriques que es desprenen d'un treball de recerca llarg, profund i deliciosament ben documentat al llarg de tota l'obra. Determinats conceptes emergeixen com a centrals en aquest context, entre aquests destaquen l'expansió temps-espai i el cosmopolitisme rural, conceptes que l'autora discuteix i elabora en vista del cas estudiat.

La conclusió és que l'expressió de les relacions de producció del capitalisme global i la reestructuració econòmica neoliberal tenen efectes comuns a nivell regional i local exemplificats en la desespecialització, la desestabilització de la comunitat i les noves relacions entre producció i reproducció. En definitiva, aquesta anàlisi comparativa palesa la simultaneïtat de les ruptures associades al capitalisme global a través de les connexions entre el nord i el sud.

Aquest llibre és el resultat d'un repte investigador de gran abast territorial i temporal, un repte ambiciós que s'aborda tenint present, en tot moment i de manera transversal, una perspectiva crítica, marxista i feminista, i que l'autora resol amb un text suggerent i engrescador. És una fantàstica mostra sobre com es pot plantejar una recerca, com es pot desenvolupar i com se'n pot extraure resultats que van més enllà dels estudis de cas presentats, amb la qual cosa es contribueix a construir una teoria crítica dels processos de globalització a partir de les experiències dels infants. Potser per això el títol *Growing up global*, que, a primer cop d'ull, pot no ser prou explícit, esdevé tan escaient un cop llegit el llibre.

Bibliografia

- KATZ, Cindi (2006). «Los terrores de la hipervigilancia: seguridad y nuevas espacialidades de la niñez». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 47, p. 15-29.
- SMITH, Neil; KATZ, Cindi (2000). *Globalización, transformaciones urbanas, precarización social y discriminación de género*. La Laguna: Universidad de la Laguna, Departamento de Geografía.

Maria Prats Ferret
 Universitat Autònoma de Barcelona
 Departament de Geografia
 Maria.Prats@uab.cat